

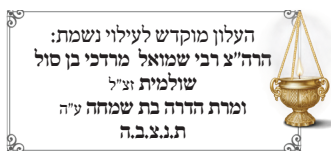
מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד דף העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגיד שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, במלגת גדולי ישראל מכל העדות והחוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובהורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא הפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

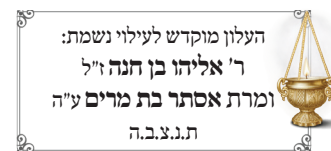
יום א' י"ט אדר-שבת כ"ה אדר תשפ"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית ז"ל
זמרת הדרה בת שמחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת מנחות ז"ו-ס"ב

בס"ד שבוע פורים פרשת ויקהל-פקודי

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
זמרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

כיון שהוא מתחייב על העריכה שעשה בעצמו אי אפשר לחייבו על העריכה שבאפיה, הואיל וחייב על עיקר העריכה בפני עצמה. אבל אם ערך חבירו ואפה הוא, יתחייב שתיים, גם העריכה שבאפיה וגם על האפיה.

ורבינו גרשום פירש להיפך, שכשהוא ערך ואפה חייב שתיים, וכשחבירו ערך והוא אפה חייב אחת. וקשה דמה הוא החידוש בזה, ובאחרונים כתבו כמה אופנים ליישבו, עיי"ש.

דף נ"ו ע"ב

הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב.

הרמב"ם בכל מקום ששנה דין מחמץ דלוקה כתב המחמץ שיריה, וז"ל [הלכות מעה"ק פ"ב הלי"ד], כל המנחות הקריבות לגבי המזבח מצה, וכן שירי המנחות שאוכלין הכהנים אף על פי שהן מותרין לאכלן בכל מאכל ובדבש אין אוכלין אותן חמץ שנאמר לא תאפה חמץ חלקם, אפילו חלקם לא יחמיצו ואם החמיץ שיריה לוקה, והמחמץ אחר המחמץ חייב ולוקין על כל עשייה ועשייה שבה. וכן הוא במנין המצות [ל"ת קכ"ד] וכן במנין הלוקין [הלכות סנהדרין פ"ט הל"ד], ולכאורה הוא תמוה, דהא מרבין דאף חלקם לא תאפה חמץ, אבל פשיטא דעל המנחה כולה לוקה.

וכתב רבינו הגר"ז ליישב, דנראה שיש בזה שני דינים חלוקים, יש איסור החמצה במנחה, ויש מצוה שתהיה מצה, וחלוק דין שירים מדין הקומץ בדין המיוחד שתהיה מצה, שהוא דין מיוחד דכל המנחות באות מצה שזהו לעכב, דבקומץ כל שלא הוה מצה פסולה המנחה משום דבעינן מצה לעיכובא, אבל בשירים אף על גב דגם בהם המצוה שתאכל מצה, מ"מ כל שלא עשה מצה אין זה אלא שלא קיים מצותן דבעינן שתאכל מצה, אבל אין דין

דף נ"ו ע"א

אלא אותו טעון צפון ואין השוחט עומד בצפון.

וכתב רגמ"ה, אלא אותו הזבח והסכין, ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון. וכתב רבינו הגר"ז דנראה דהקרבן פשוט דבעי שיהא בצפון וכל שעומד ראשו ורובו סגי, ומ"מ הצואר בעי שיהיה בצפון, משום דמקרא דאותו ילפינן דבעינן שיהיה מעשה השחיטה בצפון, מלבד דבעינן שהבהמה תהא בצפון, וממילא לא יועיל מה שתעמוד בצפון והצואר לא יהיה בצפון, וזהו שכתב דאהינו גרשום דהזבח והסכין, היינו דמעשה השחיטה, צריך ג"כ שיהא בצפון.

אמר רב פפא אפאה לוקה שתיים, אחת על עריכתה ואחת על אפיתה.

כתב רש"י, אפאה לוקה שתיים כו', דאפייה גמר עריכה היא. ע"כ. וכתב רבינו הגר"ז מבואר דחייב שתיים אף על גב דעושה המעשה בבת אחת, ואם כן מה שלמדנו מקרא דלחייב על כל מעשה יחידי היינו לחייב על כל עשייה ועשייה אפילו בבת אחת, וא"כ שפיר אפשר לומר דאיצטריך קרא בדלא התרו בו אלא אחת, ודמי ממש לסך חמשה אצבעותיו סם ועשה בראשו חמש קרחות בבת אחת נשא דחשיב כל קרחה עשייה בפני עצמה ולכן מחוייב חמש, וחייב על כל אחת ואחת אף על גב דהוה שם אחד של איסור.

הא דעריך הוא ואפה הוא, הא דעריך חבירה ויהיב ליה ואפה.

נאמרו בזה כמה פירושים, דלדעת רש"י כשערך ואפה הוא, חייב על האפיה אחת ועל העריכה אחת כמבואר לעיל, וכתב בפירוש המיוחס לרשב"א דהחידוש הוא דאף על פי שבכל אפיה יש גם גמר עריכה, מכל מקום

כולל ומכון ראש פינה:

בהחפצא של השירים שיהיו מצה וכשירין השירים. ולפי זה נראה דדין מחמץ אחר מחמץ לא שייך כלל בקומץ, משום דמכיון דהחמץ בפעם הראשון, א"כ מלבד פסול דחמץ דחייל בהקומץ, עוד איכא פסול מחמת דפקע שם מצה מיניה ומיפסלא המנחה גם משום זה, וא"כ אם מחמץ אחר כך אינו לוקה, דהא מחמץ מנחה פסולה, דהא דנתרבה מחמץ אחר מחמץ דחייב אף על גב דנפסלה בחימוץ ראשון וזהו רק לדין פסול חמץ שבה, אבל למאי דמיפסל מטעם דפקע שם מצה מינה על זה אין ריבוי מיוחד דמתחייב שנית, וע"כ כל דין מחמץ אחר מחמץ דחייב זה יתכן רק בשירים דהתם אין הפסלות מטעם חסרון מצה ורק פסולה משום דין חמץ שבה לחוד, וע"ז הוא דנתרבה דמחמץ אחר מחמץ חייב, ולפי זה נראה דהא דבכל מקום נקט הרמב"ם דין מחמץ בשירים זהו משום דין דמחמץ אחר מחמץ דלא יצויר כ"א בשירים שאין בהם פסלות דחסרון מצה כלל כנ"ל.

במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב.

ומה הכונה מחמץ אחר מחמץ, כתב רש"י, כלומר, כל המסייעין בחימוץ כגון עורך אחר הלש ואופה אחר עורך כולן חייבין. ע"כ. וכתבו האחרונים דאין הכונה שעשה מעשה נוסף כגון עריכה בדבר מחומץ, אלא הוסיף בחימוץ, וזה מה שכתב רש"י כל המסייעין בחימוץ, ולא כל המתעסקים בחמץ, והרמב"ם [מעשה הקרבנות פרק י"ב הלכה י"ד] כתב, והמחמץ אחר המחמץ חייב ולוקין על כל עשייה ועשייה שבה. ודקדק השפת אמת מהא דחילק הרמב"ם את האיסור לשני חלקים, מחמץ אחר מחמץ חייב, וגם דלוקים על כל עשייה ועשייה, משמע דמחמץ אחר מחמץ הוא אף בלא עשייה אחרת אלא במוסיף חימוץ.

לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום.

פירשו רש"י ותוספות כיון דעומד למות הוי כמום. והקשה רבינו הגר"ז דלמה חשיב מום כיון דיש לו תקנה ע"י הקזה, ומה שהוסיפו התוספות כיון שאין לו רפואה רק להקזין במקום שיעשה מום חשיב כמו שיש בו מום, קשה, דא"כ למה לא ישחטנו מיד על מום הראשון בלי הקזה כלל, וממילא גם אי עשה בו מום ע"י הקזה למה לא ישחוט עליו, הרי הותר כבר לשחוט ע"י מום הראשון. וצ"ע בכל זה, ויבואר יותר אי"ה במקומו במסכת בכורות.

אמר רבי אמי הניח שאור על גבי עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה חייב עליה כמעשה שבת.

מלשון רש"י משמע דעיקר הרבותא אף על גב דלא עשה מעשה החימוץ בידים, ומה שלא אמר לש עיסה והניחה עד שנתחמצה, כתב רבינו הגר"ז דבכהאי גוונא דנראה פשוט דבכה"ג לוקה, דהרי כן סדר כל חמץ כשנותנין בו מים ואינו ממהר לאפותו מתחמץ. וכתב עוד דנראה פשוט בחמץ בפסח לשיטת הרמב"ם דאין לוקין

על בל ימצא רק כשקנה חמץ בפסח, מ"מ בלש עיסה ונתחמצה מאליה לוקה, דהלישה הוי מעשה חימוץ, ונהי דהיה יכול לאפותה קודם שתחמץ, מ"מ אם לא אפה נגמר החימוץ ע"י מעשה הלישה.

ומה הרבותא בהניח שאור, לתוספות היינו דהניח רק במקום אחד ולא נחמץ שפיר, ואפילו לפירוש רש"י כתב הגר"ז דאפשר דהוי רבותא טפי מלש והניחה, דבלש והניחה, כן הוא דרך חימוץ, אבל אם מחמץ ע"י שאור, הדרך להניח בה השאור קודם הלישה ובתוך הקמה ולא ע"ג העיסה, וקמ"ל דאפילו הכי חייב. ולשיטת הרמב"ם הנ"ל הא דלא נקט רבי אמי האי דינא בהניח שאור ע"ג העיסה בפסח דלקי משום בל יראה, הוא משום דהתם פשיטא טפי, כיון דעיקר הלאו עבר במה שהחמץ בביתו, רק דבאין בו מעשה אין לוקין, והכא איכא מעשה עכ"פ, אבל במנחה דכל הלאו רק עשיית החמץ והוא לא עשה כל החימוץ רק גרם ע"י הנחת השאור, חידש דמ"מ לוקה.

חייב עליה כמעשה שבת.

כתב רבינו הגר"ז דיש לעיין איך הדין הגרמא בכל איסורי התורה ומאי שנא דמדמי לה לשבת, והנה לענין נזיר שמשיר השער ע"י סם אמרינן דלא עבר אלא על עשה ולא על הל"ת, אבל מה שפטור אינו משום דלא חשיב מעשה שלו, אלא משום דלא הוה תער ואין זה מעשה גילוח שאסרה תורה, אבל אה"נ דגם סם חשיב מעשה דידיה ולא גרמא. ולענין מרצע בהניח סם אמרינן דלא יצא משום דלא הוה כ"א גרמא, אמנם אין כוונת הגמרא דלא יצא משום דהוה סתם גרמא, והא ראה מדלא ממעטינן זה מורצע כ"א ממרצע, וע"כ דרק מרצע לא הוה אבל ורצע שפיר מיקרי. ולענין מחיקת השם אמרינן בגמרא [שבת ק"כ ע"ב] עשיה הוא דאסור גרמא שרי, והיינו משום דכיון דכתבה תורה לא תעשון דבעינן דלהוי עשייה, ועל כן כל שחסר עשיה אינו חייב אף דחשיב מעשה דידיה ולא גרמא, דמ"מ אין זה האיסור שאסרה תורה דהאיסור הוא דוקא בעושה ע"י מעשה. וכן אמרינן התם לענין מלאכת שבת, דכתיב לא תעשה כל מלאכה, דבעינן עשייה, ולא מתחייב במה שנעשה ע"י כח אחר, דבעי מעשה, דגילתה תורה דהאיסור הוא דוקא באופן שעושה ע"י מעשה. ולפי זה זהו הביאור בגמרא, הכא בהניח שאור ע"ג העיסה, דכיון דמבואר בתוספות דגבי חמץ דכתיב לא תעשה חמץ, דבעינן ע"י עשייה, ועל זה אשמעינן דה"נ דמתחייב בהניח שאור כמו דמחייבין לענין שבת, דהתם ג"כ בעינן עשייה דכתיב לא תעשה מלאכה ואף על פי כן מתחייב.

דף נ"ז ע"א

הניח בשר על גבי גחלים, היפך בו חייב, לא היפך בו פטור. ואמרו דמיירי דבשיל כשיעור מאכל בן דרוסאי, ואז בעי שיבשל משני צדדים, וכתב רבינו הגר"ז דיש

דף נ"ז ע"ב

מדת הלח נמשה בין מבפנים בין מבחוץ.

פשוטו של מקרא הוא שמשחו אותו בפנים ומשחו אותו בחוץ, אמנם כתב רבינו הגר"ז דנראה דאין הכוונה דהמשיחה היתה בין בפנים ובין בחוץ אלא הכוונה דנמשה כדי לקדש בין מבחוץ ובין מבפנים, דהא לא בעינן משיחה על כל הכלי אלא הכוונה דכן היה משיחתם לקדש בפנים ומבחוץ.

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו.

וברמב"ם [הלכות איסורי מזבח פרק ה' הלכה א' - ה"י]. [א] שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהן, שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו', ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן, ואחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהן לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו, ואם הקטיר שניהן כאחד אינו לוקה אלא אחת לפי ששניהם נאמרו בלאו אחד.

[ב] נפל מהם כל שהוא בקטורת נפסלה, ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה ואין הקטרה פחותה מכזית.

[ג] העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח לשם עצים פטור שנאמר ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח, לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או בשאור הואיל והוא מן הקרבן לוקה.

השגת הראב"ד. אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי. א"א, בחיי ראשי נשתבש בלשון הברייתא מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי הקדשים ומבשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושיירי מנחות שהוא בלא תעשה ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי' כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו, הוא סבר מדאייתי רישא דקרא דוקא שהקטיר שאור ודבש עמהן שאינו חייב על שאור ודבש אלא א"כ יש עמהן צד קרבן וטעה.

[ד] כיצד, המעלה מבשר חטאת ואשם או מבשר קדשים קלים או משיירי המנחות או ממותר העומר או מחטאת העוף או מלחם הפנים ושתי הלחם או מלוג שמן של מצורע, המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש בין למזבח בין לכבש לוקה, אף ע"פ שאין כל אלו ראויין להקטרה, הואיל והן קרויין קרבן חייב עליהן שנאמר קרבן ראשית תקריבו אותם ליי' וגו'.

והנה הרמב"ם [הלכות איסורי מזבח פ"ה הל"ב] כתב, נפל מהם כל שהוא בקטורת נפסלה, וכתב רבינו הגר"ז דצ"ע מנין לזה דהדין דנפסלה, דלכאורה אין זה רק דין דאסור להקטירה

לחקור בזה אם הטעם הוא משום שהוא דין במעשה הצליה, דצליית כמאכל בן דרוסאי חשיבא צליה דוקא כשנצלה משני הצדדים, אבל מצד אחד עוד לא חשיב נצלה, או אפשר דמצד מעשה הצליה נחשב צליה, והוא דין במלאכת שבת דבצליית כשיעור מאכל בן דרוסאי חייב היכא דנצלה משני צדדים דוקא אבל בעצם מעשה הצליה, אין נפ"מ אם נצלה מצד אחד או משני צדדים. וראיה מדברי הרמב"ם, דכתב [הלכות שבת פ"ט הל"ה] דאם צלה כמאכל בן דרוסאי בעי שיצלה כל החתיכה ואם נצלה צליה גמורה סגי בשיעור גרוגרת אפילו מצד אחד, ומוכח מדברי הרמב"ם דזהו שיעור במלאכת צליה, דאם כמאכל בן דרוסאי בעי שיצלה כל החתיכה ואי"ז משום דלא נחשב לצלי, דא"כ הוי סגי אם נצלה משני צדדים כשיעור גרוגרת ולמה צריך דיצלה כל החתיכה.

וכתב רבינו הגר"ז דיש לחקור בבישול כשיעור כמאכל בן דרוסאי לענין שאר איסורי בישול, כגון בישול קרבן פסח, או באיסור בישול של בשר וחלב, אי חייב כשיעור כמאכל בן דרוסאי, וג"כ אי שייך בהם הך דינא דהיפך בהם. ולרמב"ם הנ"ל דהיפך לאו דוקא אלא דצריך לצלות כל החתיכה, א"כ בודאי דלא שייך זה באיסורי בישול אחרים, אבל באמת לכולי עלמא אפשר דכל שיעור דמאכל בן דרוסאי ליכא בבישולים אחרים, רק באיסור שבת דאיסורו הוא עשיית מלאכה אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי חשיבא מעשה עבודה של בישול, אלא דאיכא שיעורים דצריך שיבשל כל החתיכה, אבל היכא דהאיסור הוי שיתבשל החפצא, כגון בשר בחלב דבעי שהחפצא יהא מבושל, אז אפשר דבשיעור זה אין זה נחשב כבישול בחפצא, ובאמת הוא מחלוקת הראשונים בזה ביו"ד, ע"ש.

וא"ד אמר רבא אפילו בב' וג' מקומות וכו' הקודה כ"ש וכו' אלא לאו בשנים וג' מקומות.

והקשה רבינו הגר"ז מה מדמה הקודה חור להכא דהוה בישול גמור בכל מקום בפני עצמו אלא דחסר שיעור, על זה אמרינן דמצטרף לכשיעור בב' וג' מקומות, אבל התם במקום אחד בפ"ע הא חסר בה מלאכה, וצ"ע.

ת"ר אילו נאמר וכו' שאר מנחות מנין ת"ל כל המנחה אשר תקריבו לה' כשרה ולא פסולה מכאן אמרו המחמיץ את הכשרה חייב ואת הפסולה פטור.

וברש"י [ד"ה פסולה], כגון שיצאת או נטמאת, והקשה רבינו הגר"ז מדוע נטמאת חשיב פסולה, הא ציץ מרצה על העולין ומדאורייתא לכתחילה תיקרב, וכתב דלכאורה י"ל דאף דהציץ מרצה, אבל היינו בשעת הקרבה מרצה הציץ וחשיבא הקרבה מעליא, אבל קודם הקרבה חשיבא המנחה פסולה, ועיי"ש שהאריך לדון בזה לכאן ולכאן, עיי"ש.

דף נ"ח ע"א

בעי רמי בר המא מר"ח המעלה מבשר הטאת העוף ע"ג המזבח מהו וכו'.

כתב רבינו הגר"ז דבמה דמרבין הכא מקרבן בשר הטאת העוף ולוג שמן של מצורע, יש לעיין אם זה רק לדינא דמקריב שאור ודבש עם הקרבן, או דנתרבה גם לדין דבמקריבן בפני עצמן לוקה כדין של ממנו לאישים, עיין בדבריו שהביא ראייה דגם לענין מקריבן בפ"ע נתרבו מקרא דקרבן. אמנם הרמב"ם [הלכות איסורי מזבח פ"ה הל"ד] מביא האי דינא דבשר הטאת העוף ולוג שמן של מצורע לענין דאם מקריבן עם שאור או דבש והביא על זה הקרא דקרבן, ולענין מקריבן בפ"ע [שם הל"ה] לא הביא כי אם בשר הטאת ואשם וכו' ועל זה הביא הקרא דכל שממנו לאישים, ע"ש, הרי דמחלק ביניהם, ובשר הטאת העוף ולוג שמן של מצורע לא נתרבו מקרא דקרבן אלא לענין דמקריבן עם שאור, וצ"ע.

עירובו מנין ת"ל כי כל.

וצ"ע מה הוא שיעור האיסור, דבפסחים [מ"ד ע"א] מרבין תערובת חמץ ומפרש התם דוקא בדאיכא טעם כעיקר ומשו"ה לא בטיל ונתרבה דלוקה ע"ז ומחייב באכל כזית כדי אכילת פרס, וכו"ז שייך רק לאיסורי אכילה, אבל לענין איסור הקטרה לא שייך כלל טעם כעיקר, וא"כ צריך לעיין באיזה שיעור תערובת מיירי הכא. וכתב רבינו הגר"ז דנראה דאפילו כל שהוא בתערובת גדולה ג"כ אסור, וראיה על זה מדברי הרמב"ם שכתב [הלכות שבת פכ"ט הל"ד] לענין יין לקידוש אפילו נפל שאור ודבש כחרדל בחבית יין גדולה נפסלה, ע"ש, א"כ מפורש דליכא בהתערובת שיעור כלל ומחייב על תערובת כל שהיא, עיין ברבינו הגר"ז שהביא עוד ראיות על זה.

במאי קא מיפלגי אב"י סבר יש קומץ פחות משני זיתים, ויש הקטרה פחותה מכזית; ורבא אמר אין קומץ פחות משני זיתים, ואין הקטרה פחותה מכזית.

וברמב"ם [הלכות איסורי מזבח פ"ה הל"א], שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהן שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. [הלכה ב'] נפל מהם כל שהוא בקטורת נפסלה ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה ואין הקטרה פחותה מכזית. ע"כ. והיינו אף על גב דכתב דאיסורן בכל שהוא, היינו דוקא לענין שיעור איסורן דשאור ודבש אבל מ"מ בעי שיעור הקטרה שיחשב למעשה הקטרה, ושיעור הקטרה פסק הרמב"ם דאין הקטרה פחותה מכזית, ולענין שיעור הקטרה לא בעי כזית משאור ודבש דוקא ואפילו מוקטרים אחרים דהיתר מצטרף שיחשב לשיעור הקטרה ואז יתחייב אפילו על כל שהוא משאור ודבש, וזהו דקאמר הרמב"ם דאין הקטרה פחותה מכזית ואפילו קטורת יצטרפו לכזית.

משום דיש בה שאור או דבש, אבל לא דהקטורת עצמה נפסלת, וכן צ"ע מאי שנא דנקט דין זה דוקא גבי קטורת ולא נקט דין זה גם לגבי מנחה דנפסלת בנפל בה דבש.

ולענין יין לקידוש כתב הרמב"ם [הלכות שבת פכ"ט הל"ד] אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו, ומוכח מזה דנפסל גם היין בעצמו ולא רק דאסור לנסך משום איסור דבש שבו, דאם רק משום האיסור שבו לא חזי לניסוך, א"כ אין זה שייך לפוסלו לקידוש, שהלא היין בעצמותו ראוי לניסוך.

והנה אמרו תני בר קפרא אילו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', משמע דאי לאו קרא היו נותנין בה דבש, וצ"ע דבלא"ה הרי דבש לאו מכלל הסממנים הוי דמנין הסממנין הוא רק י"א בלבד, אלא צריך לומר דכמו והנראה דכמו שהיתה בורית כרשינה ששפין בה את הציפורן כדי שתהא נאה ויין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה, ועוד היו מוסיפין מלח סדומית וכיפת הירדן, והרמב"ם [הלכות כלי המקדש פ"ב הל"ב] כתב אחד עשר סממנין נאמרו לו למשה מסיני והם שעושין אותה במשקל מכוון ומוסיפין עמהם בלא משקל מלח סדומית וכיפת הירדן ועשב אחד שמעלה עשן וכו', משמע מדבריו שהיו נותנים אותם בתוך הקטורת גופא, וצריך לומר דמשקל הקטורת הוא דוקא י"א הסממנים, אבל הדברים שבאים להכשירם אינם בכלל זה, ולפי זה הא דקאמר בר קפרא דאי לאו איסורא דכל שאור וכל דבש היו נותנין בה דבש היינו משום דכיון דדבש מכשיר את הקטורת דאדם לא היה יכול לעמוד בפני ריחה, ולאו משום דהם מסממני הקטורת אלא מדינא דמעשה רוקח ומדין זה היה נעשה ג"כ לקטורת, אלא דכיון דנאמר כל שאור וכל דבש לא תקטירו משו"ה הוא דאסור, ולפי הרמב"ם הנ"ל שכתב שנפסלה הקטורת, כיון שנותן הדבש להכשיר הקטורת הרי הוא חלק מהקטורת ופוסלה, ולא דמי להמקריב דבש עם האימורין, דהתם הרי לא מצטרף הדבש עם האימורים לקרבן אחד וע"כ אינו פוסלו, מה שאין כן בקטורת כיון דשייך בהו דבש נמצא דמדינא דמעשה רוקח מצטרפי לקטורת ונעשה ג"כ לקטורת וממילא נפסלת כל הקטורת דכל הקטורת אסור להקריבה.

כבש מנין.

כתב רבינו הגר"ז דיש לעיין איך יהיה הדין לשאר איסורין כגון הקטרת בעל מום אם יחשב הכבש מקום הקטרה.

דף נ"ט ע"ב

וחייב על השמן בפני עצמו, וחייב על לבונה בפני עצמה.

כתב השפת אמת דבפשטות נראה דמיד בנתינת השמן או הלבונה חייב, והרמב"ם [פ"ב ממעשה הקרבנות] כתב נתן והקריב לוקה על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, משמע דכל שלא הקריב פטור. וכתב השפת אמת דבלבונה אפשר סברתו נכונה, כיון דיכול ללקטו אין סברא לחייבו בנתינה בעלמא, רק כשהקטיר הקומץ קודם סילוק הלבונה, אולם על השמן צ"ע סברתו.

נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה.

כתב השפת אמת דמשמע דאיסורא מיהא איכא, וצ"ע מה האיסור, וכתב דאפשר מדיהיב רחמנא טעמא כי חטאת היא ולא יהיה קרבנו מהודר, א"כ גם אכילת כהן דמכפרת לא יהא מהודר, או דמדרבנן אסור משום גזירה דקודם קמיצה, ועוד אפשר דממדת דרך ארץ היא, דאיך חלק גבוה הוי חריבה ושל כהנים יהיה בו שמן, אבל אין לנו איסור תורה:

נתן עליה שמן פסלה.

באחרונים דנו בפסול זה האם ניתן לתקנו, שילקט את הסולת שנכנס בה השמן ויביא סולת אחרת במקומה, דלדעת המנחת חינוך והחזון איש יכול לעשות כן, דאין הפסול בכל המנחה רק בסולת שבלעה את השמן, אמנם רבינו הגרי"ז סובר דאינו כן, דהואיל ובשעה שהיה בה שמן נדחתה כל המנחה מהקרבה, ממילא שוב לא תתכשר.

נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה.

ומלשון זה משמע שעובר איסור רק אינו לוקה, וכן הוא לשון הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק י"א הלכה י"א]. נתן שמן על שיריה אחר שקמץ, אינו לוקה ולא פסלה שהרי הקומץ כשר. אמנם לכאורה אי אפשר לומר כן, דמפורש בתוספתא דמותר ליתן על שיריה שמן לכתחילה, דס"ל התוספתא [מנחות פרק א' ה"ז] כיצד סדר מנחות וכו' והשירים ניתנין לכהנים רשאים כהנים ליתן בשירי מנחות יין שמן ודבש ואסורין לחמץ וכו'.

בעא רבה בר רב הונא מרבי יוחנן נתן עליה לבונה שחוקה, מהו משום דאפשר ללקטה, והא לא אפשר ללקטה, או דילמא משום דלא מיבלעא. והא נמי לא מיבלעא.

וברמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק י"א הלכה י"ז] מנחת חוטא שנתן עליה שמן או על הקומץ שלה נפסלה, נתן עליה לבונה ילקטנה, היתה שחוקה הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר ללקט. ע"כ. הרי שסבר דהוי בעיא דלא איפשר. ובגמרא אמרו מאי הוי עלה ומשמע שפשטו את הספק. ועיין במפרשי הרמב"ם מה שכתבו ליישב.

אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה פסל וכו'; נתן כזית לבונה על גבי משהו מנחה פסל; מאי טעמא לא יתן כתיב, עד דאיכא נתינה וכו'.

וברמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק י"א הלכה י"ב], נתן משהו שמן על גבי כזית מן המנחה פסלה מספק, אבל אם נתן השמן על פחות מכזית לא פסלה, ואינו פסל הלבונה עד שיתן כזית לבונה. דהרמב"ם פסק כהאיכא דאמרי [ע"ב]. אמר רב יצחק בר יוסף, בעי רבי יוחנן נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה, מהו, מי בעינן שימה כנתינה או לא תיקו.

ובמנחת חינוך [מצוה קכ"ה אות ב'] כתב שבנותן שמן מצד אחד לא נפסל כי אם אותו הצד, וכתב הגרי"ז דהוא צ"ע, דהא כל המנחה פסולה דהוי מנחה בשמן ולבונה.

לא ישים עליה שמן ולא יתן יכול בשני כהנים ת"ל עליה בגופה של מנחה.

כתב רש"י, יכול בשני כהנים דלא יתחייבו שני לאוין עד שיהו שני כהנים אחד נותן שמן ואחד נותן לבונה אבל חד כהן לא מחייב אלא חד לאו. בגופה של מנחה הכתוב מדבר, תלויין שני הלאוין כיון שנתן שמן ולבונה על המנחה חייב שתים לא שנא חד ולא שנא תריין. ע"כ. וכתב רבינו הגרי"ז דנראה דהרמב"ם [שסובר שחייב רק על הקרבה ולא על הנתינה כמבואר לעיל] יפרש דזהו אף בנתינה לחוד ג"כ עבר על הל"ת, וא"כ יתכן בשני כהנים דאחד נתן שמן ואחד נתן לבונה דכל אחד ואחד עבר על ל"ת, ת"ל עליה בגופה דמנחה, פירוש דהל"ת הוא מה שהמנחה קריבה למזבח בשמן ולבונה והמקריב עובר ולא הנותן, וא"כ לא עברו הכהנים ששמו את השמן והלבונה כי אם הכהן המקריב והוא אחד [וכן כתבו בקרן אורה ובאור שמת], ובאמת דכפירוש זה מבואר ברמב"ם דכתב בגופה של מנחה הכתוב מדבר לא יתן עליה לאישים אפילו כהן אחד, ולכאורה זו כונת פירושו.

ובתוספות הביאו נידון אם נתן שמן על מנחה שכבר נתנו עליה לבונה או להיפך, האם לוקה הואיל וכבר נפסלה, והביא דעת רבינו תם שאין חיוב על השני, ולפי זה כתבו תוספות שמה שמחייבת המשנה על שתיהן הוא בשתי מנחות, והוא פלא גדול.

דף ס"א ע"א

לוג שמן של מצורע ואשמו.

כתב רבינו הגרי"ז דנראה דה"ה בלוג הבא בפני עצמו דטעון תנופה, וכן במביא כמה לוגין כגון בנשפך והביא אחר דכולן בעו תנופה.

ואימורי שלמי יחיד.

כהן מניח ידו תחת ידי בעלים ומניף.

כתבו התוספות דלאו דוקא קאמר תחת יד הבעלים ממש, דא"כ הויא לה יד הבעלים חציצה בין הכלי ובין יד הכהן. ובמנחת חינוך כתב שאם הכהן הוא בעל הקרבן, פשוט שאין צריך שתי תנופות, אלא תנופה אחת עולה לתנופת הבעלים ותנופת הכהן.

דף ס"ב ע"א

ת"ר זבחי שלמי צבור טעונין תנופה לאחר שחיטה ותנופתן כמות שהן, דברי רבי; וחכמים אומרים בחזה ושוק.

וברמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פרק ה' הלכה י"א], כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים מביא שני הכבשים ומניפם בעודן חיים שנאמר והניף אותם תנופה, ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא, ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטן ומניף הכל כאחד במזרח במקום כל התנופות, מוליך ומביא, מעלה ומוריד, ואם הניפן אחד יצא, ואחר כך מקטיר אימורי שני הכבשים ושאר הבשר נאכל לכהנים, וכן שתי החלות נוטל כהן גדול אחת מהן, והשניה מתחלקת לכל המשמרות ושתיהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה כבשר קדשי קדשים.

דף ס"ב ע"ב

חמשה שהביאו קרבן אחד אחד מניף על ידי כולם, והאשה כהן מניף על ידה, וכן השולה קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו.

וברמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ט' הלכה ט"ז], שנים שהביאו שלמים בשותפות האחד מניף ברשות חבירו אפילו הם מאה אחד מניף על ידי כולם, מה שאין כן בסמיכה. [הלכה ט"ז] היתה אשה בעלת הקרבן אינה מניפה, אבל הכהן מניף שקרבנה טעון תנופה והיא פסולה לתנופה, ולעולם אין אשה מניפה אלא הסוטה והנזירה בלבד כמו שביארנו, ותנופה קודמת להגשה בכל מקום. ע"כ.

ותמה רבינו הגרי"ז על לשונות הנ"ל, מה שייך לךומר שמניף ברשות חבירו, הלא שניהם חייבים בתנופה כי שניהם בעלים, וכן במה שכתב באשה שהיא פסולה לתנופה, דהרי אין הדין מדין פסול, אלא אינה טעונה תנופה, וצ"ע.

וכתב רבינו הגרי"ז דצ"ע, דהלא בכבשי עצרת דהוי שלמי ציבור ג"כ בעי תנופה, דהא איכא בה שתי תנופות אחת מחיים דזהו משום דין כבשי עצרת ושני לאחר שחיטה דזהו ככל שלמי יחיד, וא"כ מאי שנא דנקט במשנה דוקא שלמי יחיד, וכן מפורש ברש"י [ד"ה שלמי ציבור] דשלמי ציבור בעי תנופה לאחר שחיטה משום דגמרינן משלמי יחיד. אבל הרמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פ"ה הלי"א] כתב להדיא דשתי התנופות בין מחיים ובין לאחר שחיטה הם מדין כבשי עצרת, ולפי"ז ניחא לשון המשנה שלא נקטה כי אם שלמי יחיד דכבשי עצרת אין זה מדין שלמי יחיד אלא הוא דין מיוחד ודינן מובא בסוף המשנה.

וכתב עוד רבינו הגרי"ז דאיכא עוד נפקא מינה בין רש"י לרמב"ם בדין תנופה לאחר שחיטה בכבשי עצרת, דלקמן [ס"ב ע"א] אמרינן אלא מניח זה בצד זה ומניף, ופרש"י [ד"ה בין ירכותיהן] דבעודן חיינן קמירי, והיינו משום דהתנופה דלאחר שחיטה אין זה מדין כבשי עצרת כי אם כמו שלמי יחיד, אבל הרמב"ם פירש הדין דמניח זה בצד זה לענין שחוטים, והיינו והוא לשיטתו, משום דס"ל דדין תנופה דלאחר שחיטה ג"כ הוא דין של כבשי עצרת כמו התנופה שמחיים ולא מדין שלמי יחיד קאתי.

תנופה היתה במזרח.

פירש רש"י, כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו, ונכתב רבינו הגרי"ז דמדברי הרמב"ם משמע דתנופה דוקא במזרח דכתב [הלכות תמידין ומוספין פ"ה הלי"א] דמניף במזרח במקום כל התנופות, ומשמע דבעי דוקא מזרח, וצ"ע מדוע בעינן דוקא מזרח, והראב"ד בתו"כ כתב דא"א להכנס יותר מאחר דסגי במזרח, וצ"ע.

תנופות קודמות להגשות.

כתב רבינו הגרי"ז דלכאורה זה סדר במנחת העומר ומנחת סוטה דבעי תנופה והגשה דתנופה קודמת, אבל לפי זה צ"ע דהיה לו לתנא לנקוט האי דינא אחרי ששנה דאלו שתי המנחות בעי תנופה והגשה, ואחר כך הוי ליה למיתני דהתנופות קודמות. וגם ברמב"ם [הל' מעשה הקרבנות פ"ט הל"טז] הביא דין זה לא לגבי מנחת העומר וסוטה אלא בענין שאר דיני תנופה נקט ליה האי דינא דהתנופות קודמות להגשות, וכתב רבינו הגרי"ז דנראה דאין זה סדר במנחות אלו כלל, אלא דהתנא נקט דין דתנופה קודמת למעשה ההגשה דעבודתן קודמת לעבודה זו, ואין זה שייך דוקא למנחת העומר ומנחת סוטה אלא זהו דין קדימה דהתנופות קודמות להגשות.

דף ס"א ע"ב